Suomi

Passiivinen Talo

Kansallinen Julkaisu

Mitä Passiivinen Talo merkitsee?

Tehokas energian käyttö on entistä tärkeämpää kohoavien energian-hintojen ja energiankäytöstä aiheutuvien päästöjen myötä. Energiatehokkuus ei ole enää pelkästään ympäristönäkökohta vaan yhä enemmän myös taloudellinen tekijä. Rakennusten osuus on lähes 40% Suomen vuotuisesta energian kulutuksesta.
Passiivisen talon (alunperin saksalainen Passiv Haus) periaatetta voidaan käyttää ensisijaisesti asuinrakennuksissa, mutta sen peruskäsitteet soveltuvat myös hyvin muihin rakennustyyppeihin. Rakennusten energian-käytön tehostamisella on suuri merkitys energian kokonaiskulutukseen. Etenkin Keski-Euroopassa passiivinen talo on havaittu tehokkaaksi keinoksi vähentää energian kokonaiskulutusta.

Passiivinen Talo on optimoitu säästämään energiaa. Materiaalien ja komponenttien toimivuuteen ja sisäilmastoon on kiinnitetty paljon huomiota. Passiivisen talon etuja ovat asunnon lämpötilan pienet vaihtelut ja selvästi parempi lämpöviihtyvyys.

Passiivisessa talossa käytetään tunnet-tua tekniikkaa ja luotettavia suunnitteluperiaat-teita, joilla voidaan toteuttaa optimaalisesti energiaa käyttävä talon.
Vähentämällä lämpöhäviöitä lämmöneristä-misen ja ilmanvaihdon lämmön talteenoton avulla ja hyödyntämällä auringon energiaa, ei tavanomaista lämmitysjärjestelmää enää tarvita.
Siten lämmitysjärjestelmän kustannussäästöt voivat osittain korvata energiatehokkaan rakennuksen lisäkustannukset.
Lisäksi passiivisen talon ympäristövaikutus on pieni, ja sen käyttökustannukset ovat alhaiset.
Passiivinen talo pienentää energian nouse-vasta hinnasta aiheutuvaa taloudellista epä-varmuutta.

Johdanto

Mitä on PEP?

PEP Promotion of European Passive Houses on Eurooppalainen tutkimus, jota tukee Euroopan Komissio.

Miksi Eurooppalainen tutkimus?

On yleisesti tiedostettu että Euroopassa rakennetaan paljon uutta tulevina vuosikymmeninä. Vanhaa rakennuskantaa pitää kunnostaa ja monessa tapauksessa jopa purkaa ja rakentaa tilalle uutta. Olemassa olevan rakennuskannan kokonaisenergian kulutus on merkittävää, joten energiasäästöjä voidaan saavuttaa myös korjausrakentamisen keinoin. Aikaisemmat koerakentamisprojektit (kuten CEPHIUS) ovat osoittaneet, uusiutumattoman energiantarpeen vähentäminen kertoimella 4 (verrattuna nykyaikaisiin kansallisiin standardeihin) on mahdollista ja myös realistista. Passiivinen talo on järkevä ja suhteellisen edullinen tapa saavuttaa nämä energiasäästöt. Tiedon levittämiseksi koko rakennusalalle, PEP-projekti kerää ja jakaa passiivisen talon toimivuudesta koko Euroopan alueelta saatua tietoa ja kokemuksia.

PEP-projektin tarkoitus?

PEP-projektin tavoite on edistää erityisesti pienten ja keskisuurten yritysten (jotka vastaavat merkittävästä osasta asuntorakentamista) liiketoimintaa, jotta rakennuksen vaippaan kohdistuvat investoinnit saataisiin katettua vähentyvästä energian käytöstä saatavilla elinkaarikustannusten säästöillä.

Tämän tavoitteen saavuttamiseksi PEP-projektin tarkoituksena on:

- viestiä passiivisen talon periaatteesta ja yksityiskohtaisista ratkaisuista Euroopan eri alueilla ja ilmastoissa

Johdanto

- sovittaa olemassa oleva passiivisen talon suunnittelutyökalu (PHPP, Passive House Planning Package) eri maiden arkkitehtien ja suunnittelijoiden tarpeisiin.
- auttaa Eurooppalaisia rakentamisen asiantuntijoita passiivisten talojen kehittämisessä laatimalla käytännöllisiä tietopaketteja rakennustuotteista, suunnitteluoppaista, tutkimustuloksista, laskentamenetelmistä ja laadunvarmistus-menettelyistä
- perustaa sertifiointiohjelma passiivisille taloille ja teknologioille sekä linkittää se kansalliseen EU:n rakennusdirektiivin mukaiseen energiakäytön sertifiointi järjestelmään
- järjestää kansallisia seminaareja ja vuosittainen kansainvälinen Passiivisen Talo -konferenssi
- luoda kansallisen Passiivisen Talon www-sivusto jajan tasalla olevaa tiedonsiirtoa varten.

Mistä voin saada lisätietoa?

Jos haluat lisätietoa, ota yhteyttä:

VTT
Lämpömiehenkuja 2,
PL 1000 - 02044 VTT
Puh: 020-722 111
www.vtt.fi
jyri.nieminen@vtt.fi

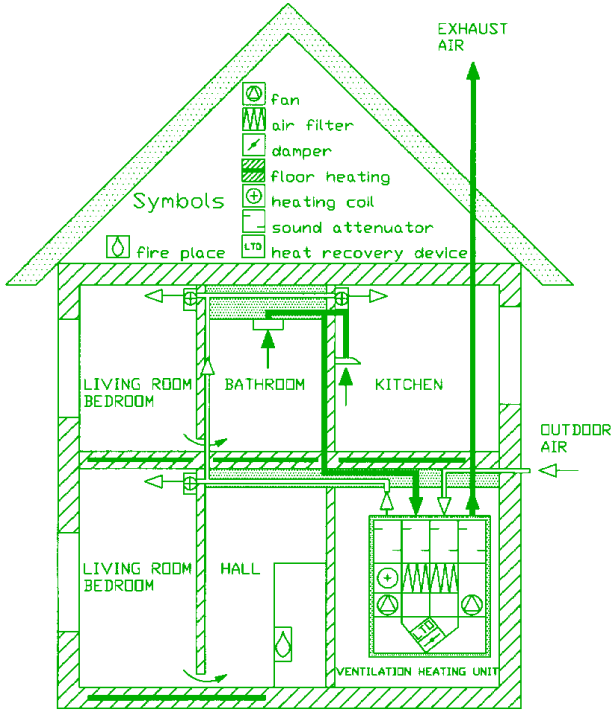

Passiivinen Talo määritelmä

1 Passiivinen talo on asuinrakennus, jossa on hyvin eristetty ulkovaippa. Siksi sisäolosuhteet ovat miellyttävät ympäri vuoden. Tilojen lämmitystä varten tarvittava lämmitysteho on rajoitettu tehoon, joka tarvitaan rakentamismääräysten mukaista minimi-ilmanvaihtoa vastaavaan lämmitystarpeeseen. Tilojen lämmitystä ei kuitenkaan tarvitse toteuttaa ilmanvaihtolämmityksenä.

2 Passiivisen talon tilojen lämmityksen energiantarve on alle 25 kWh/m^2 kerrosalaa kohti vuodessa Etelä-Suomessa tai 35 kWh/m^2 Pohjois-Suomessa.

3 Lämmityksen, ilmanvaihdon, tuulettimien ja pumppujen sähkön sekä kotitaloussähkön kokonaisenergiantarve on 70 kWh/m^2 kerrosalaa kohti vuodessa Etelä-Suomessa tai 80 kWh/m^{2}a Pohjois-Suomessa energialähteestä riippumatta.

4 Passiivisen talon lämmöneristys on hyvä eikä rakenteissa ei ole kylmäsiltoja. Talon ulkovaipan ilmanpitävyys on hyvä. Se hyödyntää auringon energiaa ja ilmanvaihdon lämmön talteenottoa. Koska lämmöntarve on pieni, uusiutuvilla energialähteillä voidaan kattaa suuri osa talon energiantarpeesta.

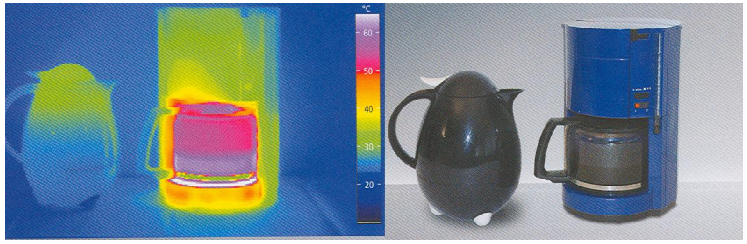

Passiivisen Talon periaate havainnollistettuna: Passiivinen (termos) verrattuna Aktiiviseen (keitin) Lähde: Informations-Gemeinschaft Passivhaus Deutschland

Passivisen talon ominaisuudet

Ratkaisut ja menetelmät	
1. Hyvä lämmöneristys	
Ulkoseinä	U < 0,15 W/m^{2}K
Yläpohja	U < 0,08 W/m^{2}K
Maanvarainen lattia	0,1 < U < 0,15 W/m^{2}K !!Routasuojaus!!
Tuuletettu lattia	U < 0,15 W/m^{2}K !!Routasuojaus!!
Ikkuna	U < 0,80 W/m^{2}K
Ulko-ovi	U < 0,40 W/m^{2}K
Kylmäsillat	Linearinen konduktanssi ψ < 0,01 W/mK
Ilmanpitävyys	n_{50} < 0,6 1/h
Muotokerroin, vaipan pinta-ala/tilavuus	

Perusratkaisut ja -menetelmät

Usein käytetyt ratkaisut ja menetelmät

Muut ratkaisut ja menetelmät

Passivisen talon ominaisuudet

Ratkaisut ja menetelmät	
2. Lämmön talteenotto ja sisäilman laatu	
Ilmanvaihdon lämmön talteenotto	Vuosihyötysuhde η_a> 70%
Tuloilman esilämmitys maan lämmöllä	Lämpökaivo tai maaputkisto
Lämpimän veden lämmön talteenotto	
Sisäilman laatu hyvällä ilmanvaihdolla	Tilakohtainen mitoitus, keskimäärin 0,5 1/h
3. Tehokas lämmitys	
Eristetyt lämminvesiputket	
Pieni lämmöntarve	< 25 W/m^2 at motoituslämpötilaerolla
Kevennetty lämmitysjärjestelmä	Esimerkiksi ilmanvaihtolämmitys
4. Ilmaisenergioiden hyödyntäminen	
Ikkunoiden lasiratkaisut	Auringon energian läpäisy
Talon suuntaus aurinkoon	Ikkunoiden sijoittaminen etelän puolelle
Aurinkokeräimet	
Rakennuksen massa	
Varjostus	

Passivinen talo kehitystarpeet

Passiivisen talon lämmöneristys on nykyisiin energiatehokkaisiin taloihin verrattuna parempi. Siten rakentaminen edellyttää rakenneratkaisujen kehittämistä vieläkin paremmin lämpöä eristäviksi.

Tiedon puute ja ratkaisujen toimivuuden arviointityökalujen puute ohjaavat kuitenkin rakentamista tavanomaiseen tuotantoon. Samoin pysyminen tutuissa ratkaisuissa ja teknologioissa ja uusien teknologioiden huono tunteminen ohjaavat suunnittelua tavanomaisiin ratkaisuihin.

Hintakilpailu ylläpitää tavanomaista rakentamista. Investointi- ja pääomakulut ohjaavat päätöksentekoa. Elinkaarikustannuksia ja rakennuksen arvonkehitystä ei vielä mielletä tärkeiksi. Energiatehokkaiden talojen markkinoilla tarjonta ei vastaa kysyntää.

Passivinen talo kirjallisuutta

Energiatehokas rakentaminen

Alla on esimerkkejä aihepiirin julkaisuista. Julkaisuja saa VTT:n sähköisestä kirjastosta http://www.vtt.fi/

Halme. M., Nieminen, J., Nykänen, E., Sarvaranta, L., Savonen, A. Business from Sustainability. Drivers for Energy Efficient Housing. Espoo 2005, VTT Reasearch Notes 2310.

Leppänen, P., Pulakka, S., Saari, M. & Viitanen, H. . Life-Cycle Cost Optimised Wooden Multi-Storey Apartment Building. Espoo 1999. VTT Research Notes 1994. ISBN 951-38-5605-4

Häkkinen, T., Saari, M., Vares, S., Vesikari, E. & Leinonen, J. 1999. Ekotehokkaan rakennuksen suunnittelu. Helsinki: Rakennustieto. 94 s. + liitt. 15 s. (Ekotieto) ISBN 951-682-576-1

Ed. Ala-Juusela, M. Heating and Cooling with Focus on Increased Energy Efficiency and Improved Comfort. Low Exergy Systems for Heating and Cooling of Buildings LowEx Guidebook. Espoo 2004. VTT Research Notes 2256.

Kouhia, I., Nieminen, J. IEA5 Solar House. Espoo 1995. VTT Reasearch Notes 1674.

Saari, M. 2001. Energy-efficiency of the buildings. Chapter 3.6.1. Ministry of Trade and Industry, Publications 1/2001. Technology and Mitigation of Greenhouse Gas Emissions - Background Study for the Finnish Climate Change Action Plan. Savolainen, Ilkka, Tuhkanen, Sami & Lehtilä, Antti (ed.). Ministry of Trade and Industry, Helsinki, P. 83 - 88. ISBN 951-739-585-X

Suomen rakennuskanta

Suomen rakennuskanta on suhteellisen nuorta. Yli puolet rakennuksista on rakennettu vuoden 1970 jälkeen. Rakennuksia on yhteensä noin 1 360 000 kappaletta, joista yli 76% on omakotitaloja.

Rakennustyyppi	Nykyinen rakennuskanta % kerrosalasta
Omakoti- ja paritalot	34 %
Rivitalot	8 %
Asuinkerrostalot	21 %
Muut	37%
Passiiviset talot	0 %

Lähde: http://statfin.stat.fi/

Finland climate

Erot Etelä- ja Pohjois-Suomen ilmastoissa ovat suuret. Lämmitystarveluku vaihtelee Helsingin arvosta 3989 Kd Enontekiön lukuun 6936 Kd. Lämmityksen mitoituslämpötila on Helsingissä -26ºC and in Lapissa -38ºC.

Kylmä ilmasto vaikuttaa lämpöhäviöiden pienentämiseen kahdella tavalla. Maan jäätyminen ja routariski rajoittavat maanvaraisten lattioiden lämmöneristämistä. Routasyvyys on etelässä alle 2 metriä ja Lapissa jopa 3 metriä. Puutteellinen routasuojaus voi aiheuttaa perustusten routavaurioita

Toisaalta sisäilman kosteuden tiivistyminen ja jäätyminen ilmanvaihdon lämmön talteenottolaitteisiin edellyttää laitteiden jaksottaista käyttöä tai energiaa kuluttavaa jäätymisen estoa. Tämä taas heikentää niiden vuosihyötysuhdetta. .

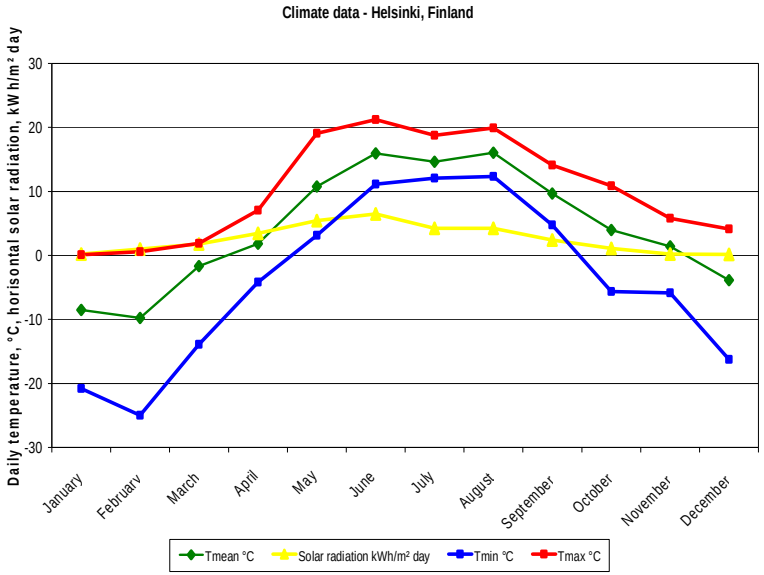

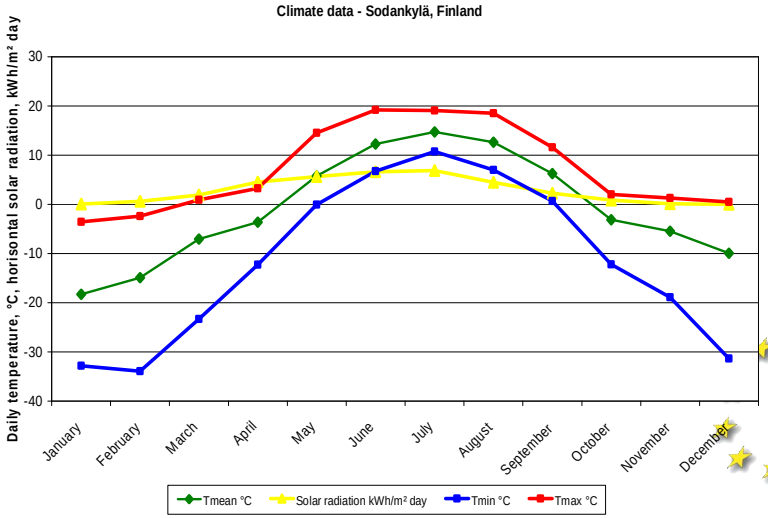

Suomi Pietarsaari

Rakennus: Pietarsaareen 1993 rakennettu energiatehokas pientalo ei ole varsinainen passiivinen talo, mutta sen perusratkaisut vastaavat Suomen ilmastoon soveltuvan passiivisen talon ratkaisuja. Talon tavoitteena oli pienentää ostoenergian kulutus niin alhaiselle tasolle kuin se rakentamisen aikana olevin ratkaisuin oli mahdollista.

Mitat

Kerrosala	195 m^2
Huonekorkeus	2,7 m

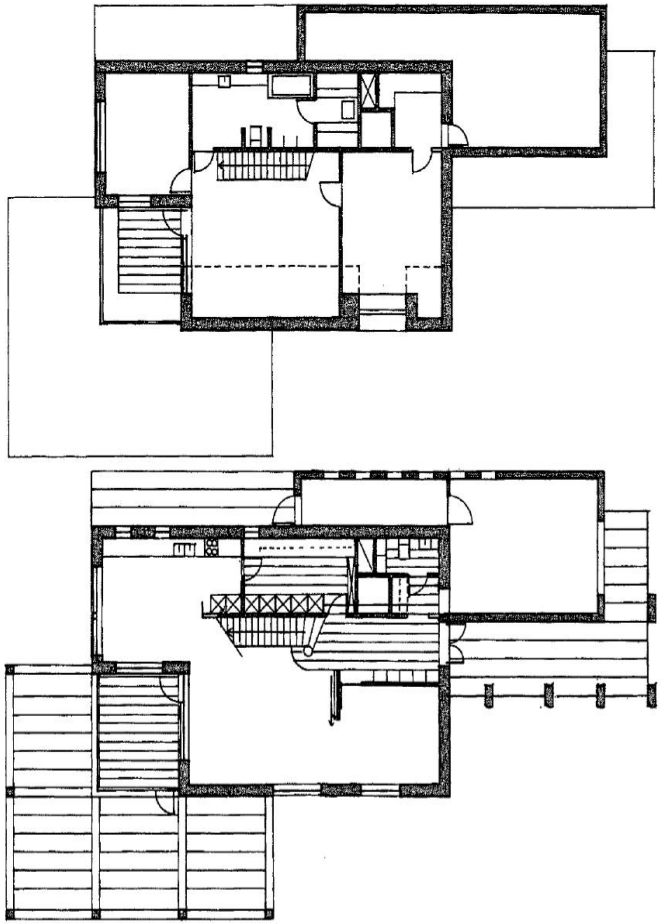

Suomi Pietarsaari

Massiivisuus: Passiiviselta talolta vaadittavaa massiivisuutta ei ole selvitetty.

Verrattuna tavanomaiseen:
Vuoden 2003 jälkeen rakennetut pientalot ovat tyypillisesti kevytrakenteisia.
Ulkoseinä: puurakenteinen
Väliseinä: puurakenteinen
Alapohja: maanvarainen laatta (massiivinen)

Ilmanpitävyys, Pietarsaari	n_{50} =0,8 h^{-1}
Tavanomaisen talon ilmanpitävyys	n_{50} = 2,5 h^{-1}

Lämmöneristys

	Pietarsaari	Tavanomainen
Rakennusosa	**U-arvo [W/m²K]**	
Seinä	0,12	0,25
Yläpohja	0,09	0,16
Alapohja	0,1	0,16
Ovi	0,4	1,4
Ikkuna	0,7	1,4
Lasi	0,7	1,4

Ulkovaipan pinta-alat

	Bruttoala (m²)
Ulkoseinät	244
Yläpohja	150
Alapohja	192
Ovet	6
Ikkunat, karmi	7
Ikkunat, lasi	23

Suomi Pietarsaari

Ulkovaipan osat, materialit

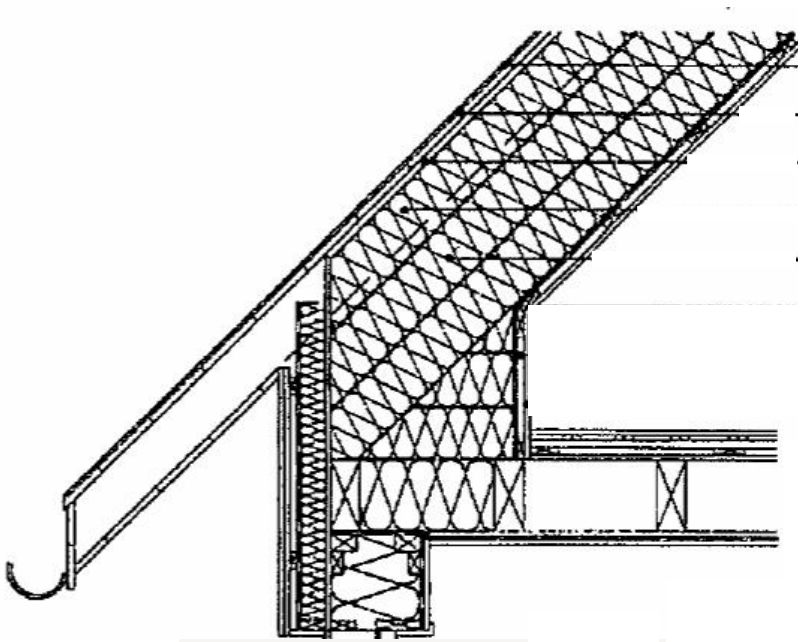

Rakenne-kerros	Kuvaus	Paksuus mm	U-arvo W/m²K
1	Ohutlevykate	-	0,09
2	Harvalaudoitus	19	
3	Tuuletusväli	50	
4	Palkisto	500	
5	Lämmöneristys	450	
6	Höyrynsulku		
7	Sisäkaton rakenteet	35	

Suomi Pietarsaari

Ulkovaipan osat, materialit

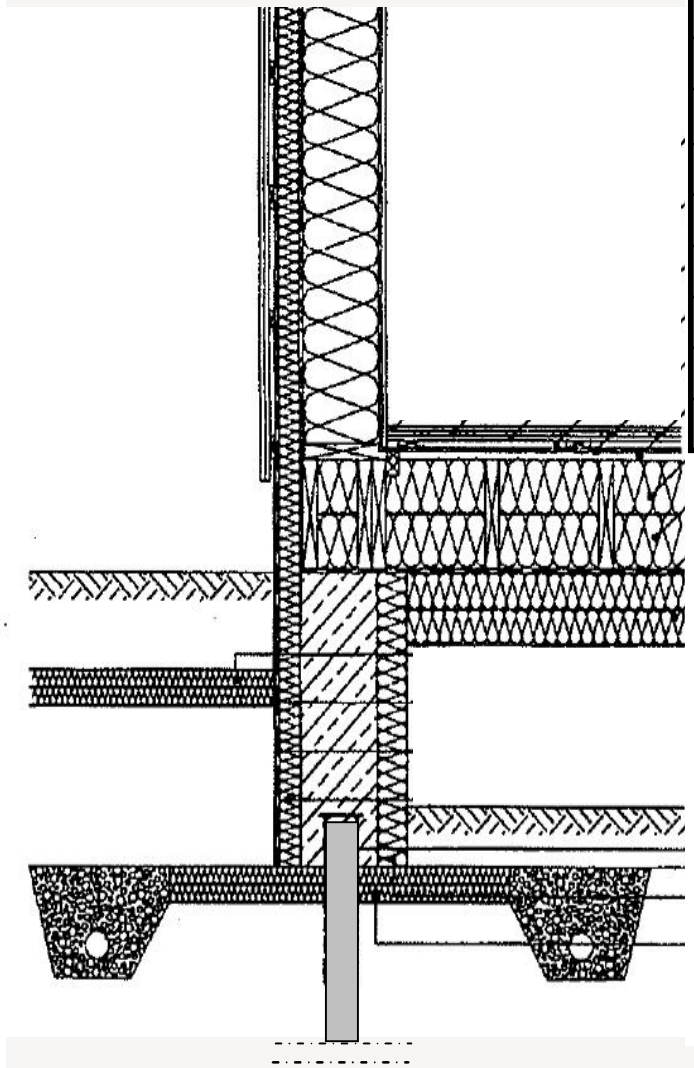

Ulkoseinä			
Rakenne-kerros	Kuvaus	Paksuus mm	U-arvo W/m²K
1	Kipsilevy	13	0,12
2	Höyrynsulku	-	
3	Kantava puurunko	245	
4	Lämmöneristys	245	
5	Tuulensulkulevy	9	
6	Tuulensulkuvilla	70	
7	Tuuletusväli	22	
8	Puuverhous	22	

Suomi Pietarsaari

Ulkovaipan osat, materialit

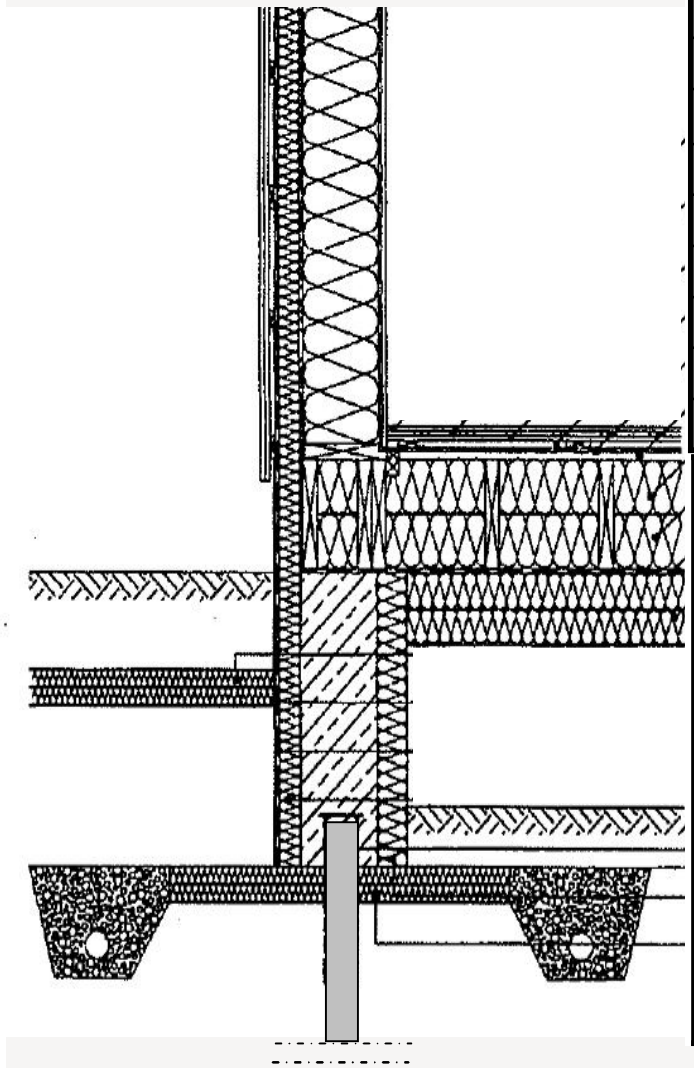

Alapohja			
Rakenne-kerros	Kuvaus	Paksuus mm	U-arvo W/m²K
1	Kipsilevy	13	0,11
2	Kipsilevy/lattialämmitys	13	
3	Kipsilevy	13	
4	Laudoitus	22	
5	Höyrynsulku	-	
6	Palkisto	305	
7	Lämmöneristys	305	
8	Tuulensulkuvilla	200	

Perustus			
Rakenne-kerros	Kuvaus	Paksuus mm	U-arvo W/m²K
1	Ulkopuolinen routaeristys	50	0,11
2	Rappaus	13	
3	Mineraalivilla	13	
4	Betoni	22	
5	Mineraalivilla	-	
6	Palkisto	305	
7	Routaeristys perustuksen alla	100	
8	Paaluperustus	200	

Finland Pietarsaari Passive House

Ulkovaipan osat, materialit

Koko ikkunan U-arvo	U_{ikkuna}=0,7 W/m^{2}K
Umpiolasi, 2 lasia	Matalaemissiivinen lasi, Argon täyttö
Uloin lasi	Matalaemissiivinen lasi
Lasiosan U-arvo	U_{lasi}= 0,7 W/m^{2}K
Karmirakenne	Puu-alumiini-ikkuna
Karmin U-arvo	U_{karmi}= 0,7 W/m^{2}K

Suomi Pietarsaari

Talotekniikka

Talon päälämmitystapa on maalämpö. Auringon energiaa hyödynnetään katon 10 m^2 aurinkokeräimillä. Lämmönvarastona toimii 3 m^3 varaaja. Huonekohtaisella lattialämmityksellä varmistetaan eri tilojen lämpötilan säädettävyys. Rakennuksessa on myös 2 kW aurinkosähköjärjestelmä.

Vertailu tavanomaiseen taloon:

Pientalojen yleisimmät lämmönjakotavat Suomessa ovat suora sähkölämmitys radiaattoreilla ja vesikiertoinen tai sähkölattialämmitys. Lämmönlähteet ovat tyypillisesti sähkö ja puupolttoaine.

Lämmitys	Lämmöntuotto Lämmönjako Säätö Lämmönjako	Maalämpö Vesi Huonekohtainen Lattialämmitys
Lämmin vesi	Lämmitys Energialähde	Maa- ja aurinkolämpö Sähkö ja aurinko
Ilman-vaihto	Ilmanvaihtotapa Lämmön talteenotto Määrä	Koneellinen tulo ja poisto 65% 0,62 1/h

Lämmitys	Lämmöntuotto Lämmönjako Säätö Lämmönjako	Sähkökattila Vesi Huonetermostaatit Lattialämmitys
Lämmin vesi	Lämmitys Energialähde	Varaaja Sähkö
Ilman-vaihto	Ilmanvaihtotapa Lämmön talteenotto Määrä	Koneellinen tulo ja poisto 50% 0,50 1/h

Energian kulutus

Rakennuksen energiankulutustiedot perustuvat kolmen vuoden seurantamittauksiin.

Kulutus	Energian tarve kWh/m²	Aurinko-energia kWh/m²	Osto-energia kWh/m²
Tilojen lämmitys	31	-	13
Lämmin vesi	34	12	13
Talotekniikka	16	5	11
Taloussähkö	17	6	11
Yhteensä	98	23	48

Energian kulutus verrattuna uuteen tavanomaiseen taloon:

Tilojen lämmitys: 100 kWh/m² vuodessa
Lämmin vesi: 25 kWh/m²
taloussähkö:40 kWh/m²
Kokonaisenergia: 165 kWh/m²
Tulisijojen puuenergia: 20 kWh/m²

Suomi
Passiivinen talo

Supported by the European Commission under the Intelligent Energy - Europe Programme

This publication has been created by DHV www.dhv.com, as part of the European PEP project

Lisätietoja:

VTT
PL 1000, FI-02044 VTT

puh. 020 7224922
jyri.nieminen@vtt.fi